

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:3052

av Anders W Jonsson m.fl. (C)

Socialtjänstfrågor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur socialtjänstlagen kan förtydligas för att lyfta fram kommunernas skyldighet att erbjuda stöd med inriktning mot reguljär arbetsmarknad åt personer med psykisk funktionsnedsättning eller psykisk ohälsa samt personer som uppbär försörjningsstöd, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa skärpta krav på medicinsk och pedagogisk grundutredning av omhändertagna barn och ungdomar och tillkännager detta för regeringen.

Förtydligande i socialtjänstlagen

Det finns idag en grupp människor som står långt från arbetsmarknaden och som ofta har komplexa behov. Det kan handla om psykiska diagnoser, svårdiagnostiserade sjukdomar och sociala problem. Trots olika arbetsmarknadspolitiska insatser och lovvärda ambitioner, har inte arbetslinjen varit framgångsrik för dessa grupper. Personer med en sammansatt problembild är ofta beroende av olika typer av insatser från en rad myndigheter. Lösningen är att skapa ett integrerat system som utgår från individens behov och kan rusta människor för arbetsmarknaden.

Idag finns ett antal modeller för att stötta just människor med komplexa behov. Samtliga bygger på principen om en huvudman som fungerar som en dörr in för individen till myndigheter och multiprofessionella insatser, samt en aktiv matchning mot näringslivet. Ett exempel är arbetslivsinriktad rehabilitering enligt den så kallade IPS-modellen (Individual Placement & Support) som sedan några år används i ett fåtal

kommuner i landet samt av några privata verksamheter. IPS är en evidensbaserad modell för arbetslivsinriktad rehabilitering för personer med psykisk ohälsa eller psykiska funktionsnedsättningar och rekommenderas sedan 2011 av Socialstyrelsen.

Arbetslivsinriktad rehabilitering enligt IPS-modellen går ut på att handleda personer som önskar ha ett arbete ute på arbetsmarknaden. Kommunens handledare fungerar dels som en ingång för individen till olika myndigheter och insatser, för att arbeta aktivt med att knyta kontakter med näringslivet. På så sätt skapas ”en dörr in” till såväl arbetsmarknad eller utbildning som berörda myndigheter. Personer med en psykisk funktionsnedsättning eller som lider av en psykisk sjukdom har ofta ett stort behov av handledning och stöd för att klara av att återgå i arbete eller studier. Därför är den täta kontakten mellan individen och kommunens handläggare som IPS-modellen bygger på central.

De studier som genomförts bekräftar att IPS-modellen har goda effekter vad gäller att få ut individer i arbete. Ett liknande arbete pågår sedan flera år i Nacka kommun för bland annat personer som får försörjningsstöd från kommunen, där man har utformat ett valfrihetssystem för arbetsmarknadsinsatser med ett antal anordnare knutna till systemet. Även Nackamodellen har visat sig ha goda effekter på människors återgång till arbete eller studier.

Mot bakgrund av detta föreslår Centerpartiet att möjligheten ses över att införa ett krav i SOL om att varje kommun ska erbjuda arbetslivsinriktat stöd för personer med försörjningsstöd och/eller som lider av psykisk ohälsa eller har en psykisk funktionsnedsättning. Kommunen ska vara huvudman för insatsen och fungera som ”en dörr in” till berörda myndigheter kombinerat med matchning.

Centerpartiet vill också lyfta fram de förslag som fördes fram i utredningen Stöd och krav avseende arbetslösa personer som tar emot ekonomiskt bistånd, som tillsattes av den dåvarande alliansregeringen och som presenterades våren 2015. Utredningen innehöll en rad förslag, bland annat ett förtydligande i SOL om att den som är arbetsför och uppbär försörjningsstöd ska vara skyldig att vara aktivt arbetssökande om det inte finns godtagbara skäl. Vidare lyfte utredningen fram förslag om krav på att vara anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen för den som erhåller försörjningsstöd. På detta sätt skapas möjligheter till kontakt mellan Arbetsförmedlingen och personer som får försörjningsstöd – något som ger bättre förutsättningar för den enskilde att komma ut

i arbete. Centerpartiet anser att det är positivt med tydligare krav för att erhålla försörjningsstöd och ställer sig därför bakom utredningens förslag.

Medicinsk och pedagogisk grundutredning av omhändertagna barn och ungdomar

Även om de flesta barn har det bra i Sverige idag, finns det barn och unga som på olika sätt far illa. Utsatthet bland barn kan ta sig olika uttryck – det kan handla om misshandel, psykisk ohälsa och försummelse likaväl som knappa ekonomiska förutsättningar. Utmaningen för samhället ligger i att fånga upp alla de barn som behöver stöd. En särskilt utsatt grupp i samhället är barn och unga som blivit omhändertagna av samhället. Dessa barn bär ofta med sig svåra erfarenheter i sin uppväxtmiljö, som bidragit till samhällets ingripande.

Professor Bo Vinnerljung vid Socialhögskolan i Stockholm har under lång tid bedrivit forskning kring omhändertagna barn. Hans studier visar att barn som vårdas av samhället både presterar sämre i skolan och löper större risk att drabbas av hälsoproblem jämfört med andra barn. Orsakerna bottnar i att barnens hälsa och skolarbete ofta försummas på grund av bristande kontinuitet och stöd. Samhällsvårdade barn och unga flyttar ofta runt mellan olika boenden, vilket i många fall leder till kunskapsluckor och ett lidande skolarbete. Omhändertagna barn utebliver dessutom inte sällan från besök på barnavårdscentralen, tandläkaren eller skolhälsovården, vilket resulterar i sämre hälsa. De långtgående konsekvenserna av de brister som förekommer i samhällets ansvar för samhällsvårdade barn och ungdomar, är förhöjd risk att hamna i kriminalitet, missbruk och bidragsberoende samt en ökad benägenhet till självmord.

Bo Vinnerljungs forskning bekräftar att det i allt för hög utsträckning händer att utsatta barn faller mellan stolarna. Samhället måste därför på ett bättre sätt fånga upp barn vars hälsa och utveckling riskerar att försummas på grund av att de blivit omhändertagna. Som ett led i detta anser Centerpartiet att möjligheten att införa skärpta krav på medicinsk och pedagogisk grundutredning av omhändertagna barn och ungdomar bör ses över. Med en lagstadgad rättighet till utredning av behoven kopplade till hälsa och utbildning skulle samhällsvårdade barn och ungdomar få möjlighet till stöd i ett tidigare skede. På så sätt får samhället bättre verktyg för att förebygga ett framtida utanförskap.

Anders W Jonsson (C)

Staffan Danielsson (C)

Annika Qarlsson (C)